

THE GREEK AUSTRALIAN

EVERY FORTNIGHT

epsilon

VOL 1 - ISSUE 10 - 9 August 2006

\$3.50

**Τ/ΚΥΠΡΙΟΙ ΗΓΕΤΕΣ
ΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΚΑΤΑΓΩΓΗ**

**PRINEAS,
KATSEHAMOS
& THE BUILDING
OF THE ROXY**

MICHALIS PLATYRARCHOS

*Natural
Born
Cretan*

• ΠΑΜΕΛΑ ΑΝΤΕΡΣΟΝ • ΤΙΝΟΣ • ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗΣ

Natural born Cretan

Michalis Platyrrhos picks up his lyra and casually leans against the brick wall. His left hand gripping the neck of the almost miniature lyra, he lets his fingers do the walking, running them up and down the fret board, feeling the grooves of the strings, hard against the soft flesh, getting re-acquainted with an instrument that has become an integral part of his existence for over twenty years now. With a sudden, calculated thrust of his right hand, he brings the bow forward and starts caressing the strings, gently stroking them with the confidence of a master, testing their royalty. They respond to his commands and the first notes of a bittersweet manti-

nada cut through the icy cold air. He smiles, satisfied with what he hears and starts exploring some more, digging deeper into his soul, his proud Cretan soul, going for more feeling, more passion, warm earthly sounds, human sounds, emitting from the hollows of the wooden instrument. He is gone, riding on the crest of a century-old melody, flying over the dark clouds of a moody winter's morning in Sydney, crashing at the top of Mount Psiloritis in Crete, the sky blue and clear and friendly, leaving me dumbfounded and awestruck at the magic that unfolds before me. The camera remains motionless and lifeless, a dead weight in my hands as my fingers refuse to push the button to capture the moment for prosperity.

WORDS & PORTRAITS SAVVAS LIMNATITIS

Calm cool and calculating when in normal mode, Michalis Platyrrhos' voice changes from a soft lull to a hard and crisp commanding tone when talking about Crete, his facial expressions pushed to overdrive, his love and passion for the old homeland oozing from every word he utters, like juice dripping from a grape bunch forgotten on the vine. Tense? Well, he has every right to be. For when it comes to promoting Cretan music in the Antipodes, Platyrrhos has done more than his designated share.

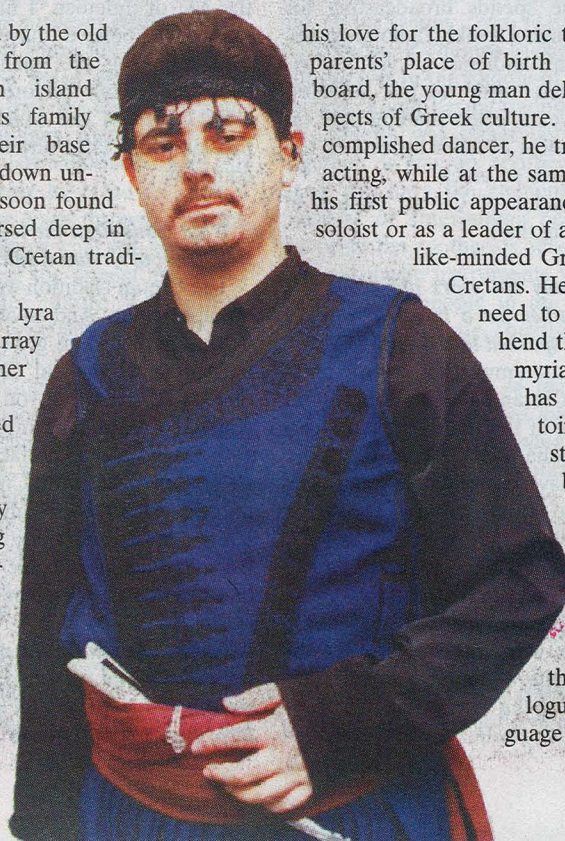
Like almost every other Greek growing up in Sydney, Platyrrhos started attending Greek dance lessons at the ripe old age of six and by the time he was ten he bravely walked up to his father and asked if he could have a lyra. By the time he was twelve, maybe thirteen, fifteen the max, the infatuation should have worn thin, slaughtered at its infancy stages by Sydney's distinctive lack of Cretan lyra teachers. Alas, that was not the case. With the fire burning inside of him, stoked by his parents' extensive library on all things C-

retan, inspired by the old lyra masters from the Mediterranean island that used his family home as their base while touring down under, Michalis soon found himself immersed deep in the waters of Cretan tradition.

With the lyra mastered, an array of various other instruments soon crumbled under Platyrrhos vigorous study routine, giving him more ammunition through which he could express his budding musician-ship. Using

his love for the folkloric tradition of his parents' place of birth as the springboard, the young man delved into all aspects of Greek culture. Already an accomplished dancer, he tries his hand at acting, while at the same time making his first public appearances either as a soloist or as a leader of a band of other like-minded Greek-Australian

Cretans. He is driven by a need to fully comprehend the lyrics of the myriad of songs he has in his repertoire, Platyrrhos starts to scratch beneath the surface, feverishly looking for answers in textbooks, becoming fluent in both the Cretan dialogue and the language of the Greek

mainland.

But old soldiers never let their guard down. And anyway, the battle has not yet been won. Others need to know, Greek Australians need to be reminded of the rich and texturous culture of their forefathers. He becomes a teacher of Cretan music and Greek dance; soon he takes on the mantle of director of the prestigious Cretan Folkloric Company. Spare time? No chance. The little free time he has in his hands, he spends broadcasting his thoughts through a weekly radio program, sharing with his audience his vast knowledge of Cretan music he has gathered through the years, often shading light on some of the most obscure aspects of the art form he loves so much.

An ambassador of Cretan culture in Australia? I dig that.

You were only ten years old when you asked your father for a lyra. Do you remember what sparked that decision?

When I was ten my father was the president of the Cretan association here and also president of the PanCretan Association of Australia. Also during that time we used to have musicians coming over from Crete to tour Australia, staying at our house while they were in Sydney. Watching those people play at our house, automatically become the spark. I wanted to take these people on as role models. Of course, there were other elements involved. I do believe that it's your upbringing that creates the environment; it is your family that provides the erethisma (s-

timulus) to follow a certain path.

How long before the spark became a fire?

The fire started there and then. When I started seeing this, it all become part of me. I had already started learning Greek dances, I used to watch videos from and I wanted to get involved more seriously with Cretan folklore, its music and dancing. Now I'm at the age of thirty and from the age of nineteen, I have reached the point that I believe I have the capabilities of transposing the qualities I have assessed in Cretan folklore. That is why in 1996 I formed the Music and Dancing School, which later turned into a folklore company.

What came first: the love of Cretan music or that of Cretan tradition?

The Cretan tradition was always part of my upbringing. And anyway, these things work together. You grow up in a Cretan environment, you eat Cretan food, you dance Cretan dances, you learn to express yourself Cretan. The music comes along with that as well. The fact that I decided to get involved with Cretan music was natural, given the love my parents had for Cretan music and tradition. I wanted to learn as much as possible about the island and become an expresser of its folklore.

People often make the mistake in thinking that anyone playing a folkloric instrument is automatically an exponent of folkloric music. Is that true or is there more in-

involved in being an ambassador of one's culture and tradition?

My opinion is that you can not remain a purist. If you do that, then your music becomes stale. We have to learn that our music evolves with time. What I try to do is keep up to date with current Cretan compilations that are being released in Greece. We try not only to keep our repertoire up to date with what is happening in Crete at the moment, but we also try to upgrade the old melodies that were played in the '50s with a single lyra and a single lute. We try to revive them in a way where in this day and age it will gather a following, it will pass on to the audience. That is why we have added instruments like bass guitar and keyboards with certain sequences. We now have capabilities with modern technology to record lute and mandolin tracks and then add some percussion to it. This gives it a completely new feel. I don't think it's bad. At the end of the day, it's how you present your music and your art to your audience. If you have a good representation, then you will win over your audience.

When does fusion become sacrilegious? How hard is it to modernise tradition without compromising its integrity?

Look, you are not bastardising anything. We are only talking about modernising music. Up until now we are used to hearing Cretan music with lyra and lute. That is how Cretan music is traditionally played. These days though, we use other instruments as well to represent

this music. By using the rule codes of the traditional melody, we try to enrich the music as a whole. If you are successful in that, then music progresses and can stand proudly in a modern society.

How does a true artist approach traditional art?

You need to have respect for what you are preserving. You are not allowed to change the codes the melody is based on. It is the melodies that we are preserving. We use technology and different instrumentation in a way that the finished product expresses us as artists and has an appeal to those listening.

I suppose being brought up outside of Crete and Greece, you are forced in a way to incorporate "foreign" elements into your music.

That's correct. We live here and we are forced to take this path in music. It's not the music that fails to express us. It still does because we can see that Greek traditional music has the ability to touch non-Greeks; provided that the artists approach it the right way. You have to do that stand the test of time and be able to survive in the place where you live. But at the same time, being in Australia means that we do not have the luxury of picking from a bigger pool of artists. If I were in Crete, I would have approached my music in a different way. I would have loved to revive a lot of old Cretan instruments, you hardly ever hear even back in Crete. If I were there, I would have fought a different battle.

What's more important to you: keeping Cretan music alive within the Greek community, or approaching a wider audience?

I have always said that artists and athletes hold the pride of their nation on their shoulders. What I mean by that is what we are doing here does not appeal exclusively to Cretans of second or third generation or even Greeks of Australia. We have taken part in a lot of festivals and multicultural events, either on a music basis or with the dance group of the company, promoting Cretan music and folklore to a wider audience. Through these moves, we are trying to initiate Australian society into the motifs of Cretan culture. You need to show responsibility in what you are doing, have dedication and believe in what you are doing. Above all you need to have love for what you are doing; it must be a part of you. I live Crete; I wake up Crete that is just how I am.

Is it fair to say that Greeks are predominantly more interested into the "fun", the

"panygiri" element of our music whereas non-Greeks prefer a concert setting?

In every crowd there are people that want to hear the more upbeat dancing songs, the songs they are used to hearing at clubs and weddings, while others turn up to see what a particular instrument can do. A lot of people have the impression that when you are going through a taximi, that you do not know what you are doing. They want to hear the upbeat music. It's basically the dance culture of the Greek community. The good thing is that 60% to 70% of Cretan music is based on fast tempos. That automatically grabs the attention of any audience. The other day I was playing at a wedding between a Greek guy and a girl from FYROM. There were more of them there than Greeks, but they were on the dance floor and the faster the music got they more they loved it. It's all a matter of getting the music across to the audience the best possible way.

Do you get more pleasure out of the panygiri setting or the concerts?

I love both. Yes, I do enjoying the pa-

nygiri and I do enjoy weddings. Yet, walking across Sydney Town Hall like I did in 1996 during a Themis Mexis concert and putting lyra in the middle of a symphonic orchestral and having people hearing me as a soloist, was something different all together, it was an apotheosis. On one hand you have the element of fun, the pleasure of entertaining people and on the other the apotheosis of seeing our traditional music instruments winning over hundreds of people in an environment like that of the State Theatre.

Who is most likely to pick a mistake, someone that has studied music academically or some that only knows it by ear?

That's the thing with music or art in general: you can't say there are any mistakes. Every one has their opinion. Some people have an old melody in mind and want to hear it played in a particular way. There are no mistakes in art. You are only expressing your self.

You have managed to combine your love of music to that of your love of dance.

But these things go together. You have to be aware of the element of dance in your music so you can participate in a glendi.

Yet most of the dance companies in Australia play to a backing track without much respect to the music.

That's the problem most Greek dance groups have in Australia. The kids learn to go through the motion, they know how to dance to a particular tune and that's all.

Music though can exist without dance, but not the other way around. How do you balance between music and dance?

Every Friday night when I am teaching dancing to my students, I try to play different music every time. Thank God,

there are thousands and thousands of Cretan songs. I am trying to teach these kids dance moves and at the same time teach them the necessity of connecting with the music in order to improve their dance skills. Otherwise, it's a lost cause. Music like all other art forms requires love and dedication. You shouldn't do things because you have to.

If I push you to pick between music and dance, which one would you choose?

Look, I consider myself as an expresser of Cretan folklore. I could not possibly choose between music and dance. But I do regard myself as more of a musician. I am also a dance instructor and I try to teach the younger generation dances from all over Greece, not only Crete. Using our traditional instruments we also play nisi-

otika, balous, tsamika, we try to play traditional music from all over Greece, but in a different feel.

Greek dance is alive and well in Australia, but what about traditional Greek music? Do we have valid reasons to fear for its continuity?

Unfortunately from what I see, apart from Pontian and Cretan music, younger people play no other traditional Greek music. That is why we have set up this body: to preserve and flourish these ties, these musical ties amongst the younger generation. After ten years of existence, what I find is that a lot of people that have come through our school have continued playing music, have continued dancing. So, not all is negative. As far as Cretan music is concerned, yes, there are at least thirty quite knowledgeable young people ready to take over.

When you started playing lyra, there were hardly any teachers in Sydney. Yet from what you have just said, the second generation is more passionate about learning about Greek traditions. And that's across the border. In a way, a lot of younger people are doing more than their parents ever did for our culture.

Well, I do see that too. But what you have as the defining factor is the parents' insistence and wish for their children to keep close ties with their cultural background.

How much has the love of Cretan music influenced your love of the Greek language?

Once again, it all comes down to upbringing. Whatever language is spoken at home, that is what the kid will learn to use. Obviously everything helps. In Cretan music, words play a vital role. You have to be able to know not only the Greek language, but also the Cretan dialogue in particular to be able to understand the mantinades. Our problem we have as a Greek community is that we are losing our language. And that is the first element of our Greekness that will disappear. I am sorry to say this, but in twenty or thirty years from now, the only element that will point to our culture is dance. Dance will be the only form of Hellenism in Australia. The blame lies solely on the parents.

Personally I am offended by the use of dance in all aspects of our cultural life. Why ignore other aspects of our heritage and what could be done about it?

Take music for example. More and more people are using djs in weddings and parties. There are not that many peo-

ple playing traditional music. What is there to keep the younger generation close to the community?

Shouldn't our organisations take a different approach and promote other aspects of Greek culture?

I have only one thing to say. When I was ten, I remember going to a dance, seeing the bouzouki. I used to get inspired looking at the way the bouzouki entertained people. All right, I didn't pick up the bouzouki, but I did learn to play the lyra. The stimulus was there. How can a young person want to play the bouzouki or the lyra when he never sees them, when all he is used to is a DJ?

What does music mean to you?

Music is a way of escape. When the final product comes out it's a way of justifying the musical ideas I have in my head. It is a personal satisfaction but also a part of life. When you have been brought up to play music, live music, is very hard to be pulled apart from it.

How defensive are you of Cretan traditions?

I believe that people have the right to express themselves any way they choose. When they try to promote what they do as traditional when it clearly is not, that's when I get upset. They are not only failing to do justice to the music, but also to themselves. On the other hand, look at what Nikos Xylouris did back in the early seventies? He made Cretan music popular. And that is exactly what (Greek folk-rocker) Manos Pyrovolakis does these days for example. All these people that listen to him, automatically connect him to Cretan music and Cretan instruments.

Growing up, who were your inspirations?

In 1989 I was twelve years old. An artist called Kostas Mountakis, quite possibly the best lyra player ever, came to Sydney. I had all his records, I loved his music, learned how to play his songs. I was at a house when he walked in. I could not believe my eyes. Imagine a little kid growing up seeing those people in photos, on record sleeves, you think they are great, and then all of a sudden you see them in front of you. I was lost. His wife was here too and told him: "Give the kid a hug, he is lost". Apart from that I had the great honour of singing a few mantinades dedicated to him while he was performing. I also had the honour of playing with HIS lyra.

What sort of music do you listen to?

I listen to a bit of everything. But my

heart feels for what I do. Cretan music makes my blood boil. I listen to everyone; I have a big Cretan music library at home.

Have you ever considered the possibility of writing your own music?

If I were a full time musician, I would have probably allocated some time to it. Unfortunately with my career and the time I spend teaching at the school, I haven't got the necessary time to dedicate to a musical adventure like that.

You're a musician, dancer, teacher and radio broadcaster. How do you juggle all these?

It's very hard. But it all comes down to time management. At the end of the day it all comes down to love. If I didn't love what I am doing, then I suppose things could have been harder.

Would you like to be judged as a Cretan musician in Australia or as a Cretan musician full stop?

I don't want people to say, "He is good for a Greek Australian". I want to be judged as a musician. But that's the funny thing. I have no experience of living in Crete; I was brought up over here. But at the same time, I want to be judged in comparison to other lyra players living in Crete. I do believe that the knowledge I have on Cretan music is very expansive.

How hard is it to be a Cretan through and through living in Australia? Don't you wish you were over there?

Of course I would. I have very good impressions of Crete when I went over and played at my father's village in front of a thousand people. That was a tremendous experience for me, playing in the same place where my father grew up. It was sensational. I got not only a standing ovation, but I got the lot. Some moments in our lives stay within us as a dream. That was one of those moments. It was an unforgettable night. A lot of musicians that stayed in our house all those years ago, were there. They were telling everyone about it, asking them to come and see what the people in Australia can do. There were other artists there, presenters, and people very well known in Crete. But to me to be able to play where my father spent his schooling years, filled me with emotion, with happiness and gave me the courage to continue doing what I am doing. I have a lot of emotional moments in my musical journey from which I draw courage and inspira-

tion. I have got used to living in the xenitia.

And that brings us to the end of the interview. With the recorder switched off we go on talking, talking amongst others issues like his views on the Greek community of Sydney and where it's heading, about his concerns, fears and ambitions. I comment on his grasp of the Greek language, noting that he unconsciously chooses to express his deepest feelings and thoughts in Greek rather than English of his schooling years. "Yeah, I know" he says laughing. "I was born and brought up here in Australia, but strangely enough, I am better in expressing myself in Greek. My English is not that good". Play on, maestro. ©

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΛΑΤΥΡΡΑΧΟΣ

ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΕΙΚΟΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑ ΛΙΜΝΑΤΙΤΗ

ΕΚ ΦΥΣΕΩΣ ΓΕΝΝΗΜΕΝΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ

Ο Μιχάλης Πλατύρραχος σηκώνει την λύρα του και ξέγνοιαστα γέρνει προς το τούβλινο τοίχο. Το αριστερό του χέρι σφίγγει το λαιμό, της σχεδόν μικροσκοπικής λύρας, αφήνοντας τα δάχτυλά του να τρέξουν πάνω κάτω στην ταστιέρα της λύρας με τέτοιο τρόπο ώστε να αισθάνονται τα αυλάκια των χορδών να πιέζουν έντονα το απαλό δέρμα τους. Δείχνει να εξοικειώνεται πάλι με ένα όργανο που πάνω από είκοσι χρόνια τώρα αποτελεί ένα ενιαίο κι αναπόσπαστο τμήμα της ύπαρξής του.

Με μια αιφνίδια προσεγμένη κίνηση του δεξιού χεριού του φέρνει το δοξάρι εμπρός και αρχίζει να θωπεύει τις χορδές χαϊδεύοντάς τις μειλίχια με την αυτοπεποίθηση ενός κυρίαρχου που δοκιμάζει την ευγενή των καταγωγή. Οι χορδές ανταποκρίνονται στις διαταγές του και οι πρώτοι μουσικοί τόνοι μιας πικρόγλυκας μαντινάδας διασχίζουν τον παγωμένο ψυχρό αέρα. Μειδιά ικανοποιημένος με αυτό που ακούει κι αρχίζει να εξερευνεί ενδότερα μπαίνοντας βαθύτερα μέσα στην ψυχή του, την υπερήφανη αυτή Κρητική ψυχή, αναζητώντας όλο και περισσότερο το συναίσθημα, το πάθος, τους ζεστούς γήινους ήχους, τους ανθρώπινους ήχους, που βγαίνουν μέσα από τις κοιλώσεις του ξύλινου αυτού οργάνου.

Ένα κακόκεφο χειμωνιάτικο πρωινό του Σύδνευ φεύγει και πετάει πάνω από τα μαύρα σύννεφα καλύπτοντας την κορυφή της μελωδίας ενός αιώνα για να πέσει και να σωριαστεί με βρόντο στην κορυφή του βουνού Ψηλορείτη στην Κρήτη. Ο ευπρόσδεκτος και ξάστερος γαλανός ουρανός με άφησε άλαλο και περιδεή στην μαγεία που εκτυλίσσονταν μπροστά μου. Η φωτογραφική μηχανή παράμενε ακίνητη και νεκρή, ήταν ένα άψυχο βάρος στα χέρια καθώς τα δάχτυλά μου αρνήθηκαν να πατήσουν το κουμπί για να αιχμαλωτίσουν την στιγμή της ευημερίας. Η φωνή του Μιχάλη Πλατύρραχου είναι συνήθως ήρεμη, ατάραχη και συγκρατημένη όταν όμως πρόκειται να μιλήσει για την Κρήτη ο τόνος της φωνής του αλλάζει από απαλό γαλήνιο σε σκληρό και επιτακτικά κοφτερό. Οι εκφράσεις του προσώπου του είναι αμέτρητες, η αγάπη του και το πάθος του ξεχειλίζουν για την παλαιά γενέτειρα με κάθε λέξη που προφέρει και μοιάζουν με χυμό που στάζει από ένα τσαμπί σταφυλιού ξεχασμένο στο κλήμα. Αγχωμένος; Ναι, κι έχει κάθε δικαίωμα να είναι. Διότι όταν πρόκειται για να προβάλλει την Κρητική μουσική στους Αντίποδες, ο Πλατύρραχος έχει κάνει πολύ πιο περισσότερα από ότι του καθορίζει το μερτικό του.

Ο Πλατύρραχος όπως κάθε άλλο Ελληνόπουλο που μεγαλώνει στο Σύδνευ, άρχισε κι αυτός να παρακολουθεί μαθήματα Ελληνικού χορού στα μεστωμένα χρόνια των έξι ετών και μόλις έφτασε στην ηλικία των δέκα ετών θαρραλέα πλησίασε τον πατέρα του και του ζήτησε μια λύρα. Λόγο της ευκρινής έλλειψης διδασκάλων της Κρητικής λύρας στο Σύδνευ, θα έπρεπε το πάθος του Πλατύρραχου να είχε ήδη αλλοιωθεί κι ακόμη να είχε παντελώς εξολοθρευτεί από τ'αχνάρια του στην ηλικία των δώδεκα ετών, ίσως δεκατριών, δεκα-πέντε το πολύ. Αλίμονο όμως, δεν έγινε σε αυτήν την περίπτωση. Με

την φλόγα που έκαιγε μέσα του και με την συνεχή αναζωπύρωση της λόγω της εκτεταμένης βιβλιοθήκης των γονέων του για ότι είχε σχέση γύρω από τη Κρήτη κι εμπνευσμένη από τους παλαιούς διδασκάλους της λύρας αυτού του νησιού της Μεσογείου τα χρησιμοποίησαν ως βάση στο οικογενειακό τους σπίτι ενώ περιόδευαν στους Αντίποδες, ο Μιχάλης σύντομα βρίσκει τον εαυτό του βαθιά βυθισμένο στα νερά της Κρητικής παράδοσης.

Αφού γίνεται πλέον κυρίαρχος της λύρας, σύντομα επακολουθεί μια σειρά κι άλλων μουσικών οργάνων να υποκύπτουν κάτω από την ακμαία κυριαρχική του μαθησιακή τακτική προσφέροντας του έτσι περισσότερα εφόδια που θα μπορεί να χρησιμοποιεί για να εκφράζει την ανθίζουσα μουσική του ικανότητα. Ο νέος αυτός χρησιμοποίησε ως βατήρα την αγάπη του για την λαογραφική παράδοση της γενέτειρας των γονέων του ξεσκαλίζοντας το Ελληνικό πνεύμα σε όλες του τις διαστάσεις.

Ένας ήδη φτασμένος χορευτής δοκιμάζει συντοχρόνως και την τέχνη της υποκριτικής ενώ κάνει τις πρώτες του δημόσιες εμφανίσεις είτε ως σολίστας ή ως επικεφαλής μιας ομάδας άλλων ομοίων Έλληνο-Αυστραλών από τη Κρήτη. Οδηγείται από την ανάγκη για να κατανοήσει πλήρως την έννοια των στοίχων που αποτελούν τις μυριάδες τραγουδιών που έχει στο ρεπερτόριο του. Ο Πλατύρραχος πυρετωδώς άρχισε την εκσκαφή κάτω από την επιφάνεια ψάχνοντας έτσι να βρει τις απαντήσεις στα βιβλία, με αποτέλεσμα να αποκομίσει την ευχέρεια της γλώσσας στην Κρητική διάλεκτο αλλά και στην κύρια Ελληνική γλώσσα.

Οι παλαιοί πολεμιστές όμως, ποτέ δεν επαναπαύονται. Τέλος πάντων, ο αγώνας δεν έχει ακόμη κερδισθεί. Είναι ανάγκη οι υπόλοιποι να γνωρίζουν ότι θα πρέπει να υπενθυμίζεται στους Έλληνο-Αυστραλούς η υφή του πλούσιου πολιτισμού των προγόνων των. Ο Πλατύρραχος γίνεται δάσκαλος στην Κρητική μουσική και στους Ελληνικούς χορούς και σύντομα παίρνει υπό την ευθύνη του τον Όμιλο Κρητικής Παράδοσης. Έναν οργανισμό που σε σύντομο διάστημα τον κατέστησε με κύρος. Ελεύθερος χρόνος; Δεν υπάρχει πιθανότητα να έχει. Τον λιγοστό ελεύθερο χρόνο που έχει στην διάθεσή του τον δαπανά κάνοντας ένα εβδομαδιαίο ραδιοφωνικό πρόγραμμα από όπου εκπέμπει τις σκέψεις του μοιράζοντας με το ακροατήριο του την τεραστία γνώση που έχει αποκτήσει για την Κρητική μουσική κατά την διάρκεια των χρόνων, διαφωτίζοντας συχνά μερικές από τις πιο επισκιασμένες απόψεις της τέχνης που τόσο εκείνος λατρεύει.

Ένας πρεσβευτής του Κρητικού πολιτισμού; Μου αρέσει αυτό.

Ήσουν μόνο δέκα ετών όταν ζήτησες του πατέρα σου μια λύρα. Μήπως θυμάσαι τι κέντρισε αυτή την απόφαση;

Όταν ήμουν δέκα χρονών ο πατέρας μου ήταν πρόεδρος της Κρητικής Αδελφότητας και πρόεδρος της Παγκρητίου Ομοσπονδίας Αυστραλίας. Επίσης εκείνο το χρονικό διάστημα συνήθως, είχαμε μουσικούς που ερχόντουσαν από την Κρήτη περιοδεία στην Αυστραλία και τους φιλοξενούσαμε στο σπίτι μας όταν βρισκόντουσαν στο Σύδνεϋ. Βλέποντας λοιπόν αυτούς τους ανθρώπους να παίζουν στο σπίτι μας αυτομάτως

γεννήθηκε η σπίθα. Ήθελα πολύ να τους μιμηθώ αυτούς τους ανθρώπους και να τους έχω ως πρότυπα. Φυσικά έπαιζαν ρόλο κι άλλα στοιχεία. Πιστεύω ότι η αγωγή είναι αυτή που φτιάχνει το περιβάλλον, είναι η οικογένεια του κάθε ανθρώπου, που παρέχει το ερέθισμα (το κίνητρο) για να ακολουθήσει κάποιος ένα δρόμο.

Πόσο καιρό χρειάστηκε η σπίθα να γίνει φλόγα;

Η φωτιά άρχισε εκεί και τότε. Όταν άρχισα να παρατηρώ όλα αυτά γύρω μου έγινα ένα με αυτά. Είχα ήδη αρχίσει να μαθαίνω Ελληνικούς χορούς και συνήθως έβλεπα διάφορα βίντεο γιατί ήθελα να έχω μια πιο σοβαρή ανάμειξη με την Κρητική παράδοση, την μουσική της και τους χορούς της. Από την ηλικία των 19 ετών πιστεύω πως είχα φτάσει στο σημείο που νομίζω ότι είχα τις ικανότητες να εκτιμήσω καλύτερα την Κρητική παράδοση. Αυτός είναι κι ο λόγος που το 1996 δημιούργησα την Σχολή Μουσικής και Χορού η οποία αργότερα εξελίχθηκε σε Όμιλο Κρητικής Παράδοσης.

Ποια είναι πρώτη: η αγάπη για την Κρητική μουσική ή η αγάπη για την Κρητική παράδοση;

Η Κρητική παράδοση αποτελούσε πάντα μέρος της ανατροφής μου και στο κάτω-κάτω αυτά τα δύο πάνε μαζί. Μεγαλώνεις σε ένα Κρητικό περιβάλλον, τρως Κρητικά φαγητά, χορεύεις Κρητικούς χορούς, μαθαίνεις να εκφράζεσαι στα Κρητικά και η μουσική ακολουθεί μαζί με όλα αυτά. Το γεγονός που αποφάσισα να ασχοληθώ με την Κρητική μουσική ήταν φυσικό γιατί ήξερα την αγάπη που οι γονείς μου είχαν για την Κρητική μουσική και τη παράδοση της. Ήθελα να μάθω όσο το δυνατόν περισσότερα για τη Κρήτη και να εκφράζω την παράδοση της.

Συνήθως οι άνθρωποι κάνουν το λάθος να σκέφτονται ότι όταν κάποιος παίζει ένα δημοτικό μουσικό όργανο γίνεται αυτόματα και ο υπέρμαχος της δημοτικής μουσικής. Αληθεύει αυτό ή υπάρχει κάτι περισσότερο όταν κάποιος είναι πρεσβευτής του πολιτισμού του και της παράδοσης του;

Κατά την γνώμη μου νομίζω πως δεν μπορεί κάποιος να παραμείνει εντελώς γνήσιος. Εάν κάποιος το κάνει αυτό τότε η μουσική χάνει την φρεσκάδα της κι αρχίζει να μπαγιατεύει. Θα πρέπει να μάθουμε ότι η μουσική μας εξελίσσεται με το πέρασμα του χρόνου. Αυτό που προσπαθώ να κάνω είναι να ενημερώνομαι διαρκώς για τις νέες Κρητικές συλλογές που κυκλοφορούν στην Ελλάδα. Δεν προσπαθούμε μόνο να ανανεώνουμε το ρεπερτόριο μας με ότι καινούριο κυκλοφορεί πρόσφατα στην Κρήτη αλλά προσπαθούμε επίσης να βελτιώσουμε τις παλιές μελωδίες που ακουγόntonταν με μια λύρα κι ένα λαούτο στην δεκαετία του 50. Προσπαθούμε να ξαναζωντανέψουμε αυτές τις μελωδίες με ένα τέτοιο τρόπο που σήμερα θα συγκεντρώσει οπαδούς και θα έχει την δυνατότητα να μεταδοθεί στο ακροατήριο. Γι' αυτό το λόγο έχουμε προσθέσει κι άλλα μουσικά όργανα όπως τη μπάσο κιθάρα καθώς και πλήκτρα με συγκεκριμένη σειρά. Με την νέα τεχνολογία τώρα μας δίνετε η δυνατότητα να ηχογραφήσουμε το λαούτο και το μαντολίνο και μετά να προσθέσουμε μερικά κρουστά όργανα. Αυτό δίνει μια εντελώς νέα αίσθηση. Δεν νομίζω πως είναι κακό. Στο κάτω-κάτω της γραφής αυτό

που έχει σημασία είναι το πώς θα παρουσιάσεις την μουσική και την τέχνη σου στο ακροατήριο. Εάν έχεις κάνει σωστή δουλειά τότε θα κερδίσεις το ακροατήριο σου.

Πότε γίνεται η ανάμιξη ιεροσυλία; Πόσο δύσκολο είναι να εκσυγχρονιστεί η παράδοση χωρίς να εκτεθεί η ακεραιότητά της;

Κοιτάζτε δεν παραφθείρεται κάτι εδώ. Για το μόνο πράγμα που μιλάμε είναι να γίνει η μουσική πιο σύγχρονη. Μέχρι τώρα έχουμε συνηθίσει να ακούμε την Κρητική μουσική με λύρα και λαούτο. Με αυτά τα δύο μουσικά όργανα παίζεται παραδοσιακά η Κρητική μουσική. Σήμερα όμως χρησιμοποιούμε κι άλλα μουσικά όργανα για να παρουσιάσουμε αυτή τη μουσική. Προσπαθούμε να εμπλουτίσουμε τη μουσική ενιαία χρησιμοποιώντας τους κανόνες της παραδοσιακής μελωδίας. Εάν αυτό επιτευχθεί τότε η μουσική εξελίσσεται και μπορεί να σταθεί με υπερηφάνεια στην σύγχρονη κοινωνία.

Πώς μπορεί ένας πραγματικός καλλιτέχνης να πλησιάσει την παραδοσιακή τέχνη;

Πρέπει να σέβεται αυτό που προσπαθεί να διαφυλάξει. Δεν επιτρέπεται να αλλάξει τους κανόνες στους οποίους βασίζεται η μελωδία. Αυτό που προφυλάσσουμε είναι οι μελωδίες. Χρησιμοποιούμε την τεχνολογία και την διαφορετική ενορχήστρωση με τέτοιο τρόπο ώστε το τελικό αποτέλεσμα μας εκφράζει ως καλλιτέχνες και επίσης να θέλγει αυτούς που την ακούν.

Προϋποθέτω ότι αφού είσαι μεγαλωμένος εκτός Κρήτης και Ελλάδας είσαι κατά κάποιο τρόπο αναγκασμένος να ενσωματώνεις «ξένα» στοιχεία στη μουσική σου;

Αυτό είναι σωστό. Επειδή κατοικούμε εδώ είμαστε υποχρεωμένοι να ακολουθήσουμε αυτό το δρόμο στη μουσική. Δεν είναι η μουσική που δεν μπορεί να μας εκφράσει, διότι βλέπουμε πως η Ελληνική παραδοσιακή μουσική έχει κατορθώσει να αγγίζει και τους μη Έλληνες εφ' όσον οι καλλιτέχνες την προσεγγίσουν σωστά. Θα πρέπει κάποιος να υποστεί τη δοκιμασία του χρόνου και να προσπαθήσει να επιζήσει στο μέρος που διαμένει. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι επειδή ζούμε στην Αυστραλία έχουμε και την πολυτέλεια να επιλέξουμε από ένα ευρύτερο φάσμα καλλιτεχνών. Εάν είμουν στη Κρήτη θα προσέγγιζα τη μουσική με διαφορετικό τρόπο. Θα ήθελα πάρα πολύ να ξαναζωντανέψω πολλά παλαιά Κρητικά μουσικά όργανα που σπάνια ακούγονται ακόμη και στην Κρήτη. Εάν βρισκόμουν εκεί θα έκανα έναν διαφορετικό αγώνα.

Τι έχει περισσότερο σημασία για εσένα: να κρατήσεις ζωντανή τη Κρητική μουσική μέσα στα πλαίσια της Ελληνικής παροικίας ή να προσεγγίσεις ένα ευρύτερο κοινό;

Πάντοτε έλεγα ότι οι καλλιτέχνες και οι αθλητές κρατούν την υπερηφάνεια του έθνους των στους ώμους τους. Κι αυτό που εννοώ εδώ είναι το ό,τι κάνουμε δεν ανταποκρίνεται αποκλειστικά στους Κρήτες της δεύτερης ή της τρίτης γενεάς ή και ακόμη μόνο στους Έλληνες της Αυστραλίας. Έχουμε πάρει μέρος σε πολλά φεστιβάλ και πολιτισμικές εκδηλώσεις με βάση τη μουσική ή το χορευτικό συγκρότημα του Ομίλου, προωθώντας έτσι την Κρητική μουσική και παράδοση σε ένα ευρύτερο κοινό. Μέσω αυτών των κινήσεων προσπαθούμε να εισάγουμε την Αυστραλιανή κοινωνία στα Κρητικά

πολιτιστικά θέματα. Χρειάζεται να είσαι υπεύθυνος σε ότι κάνεις, να έχεις αφοσίωση και να το πιστεύεις. Πάνω απ' όλα χρειάζεται ν' αγαπάς αυτό που κάνεις, θα πρέπει να αποτελεί μέρος το εαυτού σου. Ζω την Κρήτη, μόλις ξυπνήσω σκέπτομαι την Κρήτη αυτό ακριβώς είμαι.

Είναι δίκαιο να πούμε ότι οι Έλληνες κυρίως ενδιαφέρονται για «τη διασκέδαση», το στοιχείο «του πανηγυριού» στη μουσική ενώ οι μη Έλληνες προτιμούν την συναυλία;

Σε κάθε πλήθος υπάρχουν οι άνθρωποι που θέλουν να ακούσουν τα χαμηλότονα χορευτικά τραγούδια, τα τραγούδια που έχουν συνηθίσει να ακούν σε κέντρα και σε γάμους ενώ άλλοι έρχονται για να δουν τι μπορεί να κάνει ένα συγκεκριμένο μουσικό όργανο. Πολλοί έχουν την ιδέα ότι όταν περνάς ένα «ταξίμι» νομίζουν ότι δεν ξέρεις τι σου γίνεται. Θέλουν να ακούσουν την χαμηλότονη μουσική. Βασικά ο χορός είναι η πολιτισμική συνήθεια της Ελληνικής παροικίας. Το καλό είναι ότι το 60% με 70% της Κρητικής μουσικής βασίζεται σε γρήγορο ρυθμό κι αυτό αυτομάτως προσελκύει την προσοχή του ακροατηρίου. Την περασμένη φορά έπαιζα σ' ένα γάμο που το παιδί ήταν Έλληνας και η κοπέλλα ήταν από την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM). Πιο πολλοί ήταν από αυτούς παρά οι Έλληνες όμως όλοι ήταν στην πίστα και χόρευαν, και όσο πιο γρήγορα έπαιζε η μουσική τόσο πιο πολύ τους άρεσε. Όλα περιστρέφονται γύρω από το να περάσει η μουσική στο ακροατήριο με τον καλλίτερο δυνατόν τρόπο.

Εσένα σ' ευχαριστεί περισσότερο το πανηγύρι ή η συναυλία;

Μου αρέσουν και τα δύο. Ναι μου αρέσει το πανηγύρι και απολαμβάνω τους γάμους. Όταν όμως βρέθηκα στη Δημαρχία του Συδνευ το Town Hall το 1996 σε μια συναυλία του Θέμου Μέξη βάζοντας την λύρα καταμεσίς μιας συμφωνικής ορχήστρας και να με ακούει ο κόσμος ως σολίστα ήταν κάτι το διαφορετικό. Όλο μαζί, ήταν μια αποθέωση. Από την μια υπάρχει το στοιχείο της διασκέδασης, η χαρά για να διασκεδάσεις τους ανθρώπους και από την άλλη η αποθέωση βλέποντας τα παραδοσιακά μουσικά όργανα να κερδίζουν εκατοντάδες ανθρώπων σε ένα περιβάλλον όπως το Εθνικό Θέατρο.

Ποιο είναι το πιο πιθανό, κάποιος που έχει μελετήσει ακαδημαϊκά την μουσική για να καταλάβει ένα λάθος ή κάποιος που την γνωρίζει μόνο ακουστικά;

Αυτό ακριβώς γίνεται στην μουσική ή με την τέχνη γενικά: δεν μπορεί κάποιος να πει ότι υπάρχει κάποιο λάθος. Ο καθένας έχει την γνώμη του. Μερικοί έχουν κάποια παλιά μελωδία στο νου τους και θέλουν να την ακούσουν να παίζεται με ένα κάπως πιο ιδιαίτερο τρόπο. Δεν υπάρχουν λάθη στη τέχνη. Το μόνο που γίνεται είναι ότι εκφράζεις το εαυτό σου.

Έχεις καταφέρει να συνδυάσεις την αγάπη σου για τη μουσική με την αγάπη σου για το χορό.

Μα αυτά τα πράγματα πάνε μαζί. Θα πρέπει να είναι κάποιος ενήμερος για το στοιχείο του χορού στην μουσική του για να μπορέσει να συμμετάσχει στο γλέντι.

Όμως οι περισσότερες χορευτικές ορχήστρες στην Αυστραλία παίζουν πλεϊ-μπακ κομμάτια χωρίς να σέβονται ιδιαίτερα την μουσική.

Αυτό είναι το πρόβλημα που τα περισσότερα Ελληνικά χορευτικά γκρουπ έχουν στην Αυστραλία. Τα παιδιά μαθαίνουν πως να κάνουν τις κινήσεις, ξέρουν πως να χορεύουν σε ένα συγκεκριμένο σκοπό κι αυτό είναι όλο.

Η μουσική όμως μπορεί να υπάρξει χωρίς τον χορό, αλλά όχι κι αντίθετα. Πώς βρίσκεις ισοροπία ενδιάμεσα στη μουσική και στο χορό;

Κάθε Παρασκευή βράδι όταν διδάσκω χορό στους μαθητές μου, προσπαθώ να παίξω και συνεχώς διαφορετική μουσική. Δόξασι τον Θεό που υπάρχουν χιλιάδες Κρητικά τραγούδια. Αυτό που προσπαθώ να κάνω είναι να διδάξω στα παιδιά τις κινήσεις του χορού και ταυτοχρόνως να τους διδάξω το πόσο αναγκαίο είναι να συσχετιστούν και με την μουσική έτσι ώστε να καλλιεργήσουν την επιδεξιότητά τους στο χορό. Αλλιώς είναι χαμένος κόπος. Η μουσική όπως και κάθε άλλη μορφή τέχνης απαιτεί αγάπη και αφοσίωση. Δεν θα πρέπει να κάνεις κάτι επειδή πρέπει.

Εάν σε υποχρέωνα να διαλέξεις μεταξύ της μουσικής και του χορού τι θα διάλεγες;

Κοιτάζτε θεωρώ τον εαυτό μου ως έναν εκφραστή της Κρητικής παράδοσης. Δεν μου είναι δυνατόν να διαλέξω μεταξύ της μουσικής και της παράδοσης. Θεωρώ όμως τον εαυτό μου πιο πολύ ως μουσικό. Είμαι επίσης και χοροδιδάσκαλος και προσπαθώ να μάθω την νεότερη γενιά χορούς από όλη την Ελλάδα και όχι μόνο από την Κρήτη. Με τα παραδοσιακά μας μουσικά όργανα παίζουμε επίσης και νησιώτικα, μπάλους, τσάμικα, δηλαδή προσπαθούμε να παίζουμε παραδοσιακή μουσική από όλη την Ελλάδα με ένα διαφορετικό ύφος.

Ο Ελληνικός χορός είναι ζωντανός και ακμαίος στην Αυστραλία, τι γίνεται όμως με την Ελληνική παραδοσιακή μουσική; Έχουμε βάσιμους λόγους για να ανησυχούμε για την συνέχεια της;

Δυστυχώς από ό,τι βλέπω εκτός από την Ποντιακή και την Κρητική μουσική οι νεότεροι δεν παίζουν καμία άλλη Ελληνική παραδοσιακή μουσική. Γι' αυτό το λόγο ακριβώς κι εμείς δημιουργήσαμε αυτό το σωματείο: για να διατηρήσουμε τους δεσμούς αυτούς, αυτούς τους μουσικούς δεσμούς ανάμεσα στη νεότερη γενιά. Μετά από δέκα χρόνια ζωής αυτό που ανακάλυψα είναι ότι πολλά άτομα που πέρασαν από την σχολή μας δεν έχουν σταματήσει να παίζουν μουσική, δεν έχουν σταματήσει να χορεύουν. Λοιπόν δεν είναι κι όλα αρνητικά. Όσον αφορά την Κρητική μουσική, ναι υπάρχουν τουλάχιστον τριάντα νεαρά άτομα με αρκετή γνώση έτοιμα για να πάρουν θέση.

Όταν άρχισες να παίζεις λύρα μετά βίας υπήρχαν δάσκαλοι στο Σύδνεϋ. Όμως από αυτά που μόλις είπες, η δεύτερη γενιά δείχνει περισσότερο πάθος για να μάθει

ορισμένα πράγματα γύρω από τις Ελληνικές παραδόσεις. Κι αυτό είναι σε γενικό κανόνα. Κατά κάποιο τρόπο, πολλά νεαρά άτομα κάνουν περισσότερα από ότι έκαναν οι γονείς τους για τον πολιτισμό μας.

Αυτό που λες βλέπω κι εγώ. Όμως το καθοριστικό στοιχείο είναι η επιμονή και η επιθυμία των γονέων, για τα παιδιά τους να κρατήσουν στενές σχέσεις με την πολιτιστική τους καταγωγή.

Η αγάπη σου για την Κρητική μουσική κατά πόσο επηρέασε την αγάπη σου για την Ελληνική γλώσσα;

Για ακόμη μια φορά καταλήγουμε στην ανατροφή. Την γλώσσα που μιλάμε στο σπίτι αυτήν την γλώσσα θα μάθει και το παιδί να χρησιμοποιεί. Φυσικά όλα βοηθούν. Στην Κρητική μουσική τα λόγια παίζουν ζωτικό ρόλο, θα πρέπει κάποιος να είναι σε θέση να γνωρίζει όχι μόνο την Ελληνική γλώσσα αλλά συγκεκριμένα και την Κρητική διάλεκτο για να μπορέσει να καταλάβει τις μαντινάδες. Το πρόβλημα που έχουμε ως Ελληνική παροικία είναι ότι χάνουμε την γλώσσα μας. Κι αυτό είναι το πρώτο στοιχείο της Ελληνικότητας μας που θα εξαφανιστεί. Λυπάμαι που το λέω αυτό αλλά σε είκοσι ή τριάντα χρόνια από τώρα το μόνο στοιχείο που θα δείχνει τον πολιτισμό μας θα είναι ο χορός. Ο χορός θα είναι η μόνη μορφή του Ελληνισμού μας στην Αυστραλία. Και την ευθύνη την έχουν μόνο οι γονείς.

Προσωπικά εγώ προσβάλλομαι να χρησιμοποιείται μόνο ο χορός σε όλες τις διαστάσεις της πολιτισμική μας ζωής. Γιατί αγνοούνται οι άλλες διαστάσεις της κληρονομιάς μας και τι μπορούμε να κάνουμε γι' αυτό;

Ας πάρουμε για παράδειγμα την μουσική. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι χρησιμοποιούν ΝτιΤζέης σε γάμους και σε πάρτυ. Δεν υπάρχουν και τόσοι πολλοί άνθρωποι να παίζουν παραδοσιακή μουσική. Τι είναι αυτό που υπάρχει για να κρατήσει την νεότερη γενιά κοντά στην παροικία;

Δεν θα έπρεπε οι διάφοροι οργανισμοί μας να έχουν μια άλλη προσέγγιση προώθησης του Ελληνικού πολιτισμού και σε άλλες διαστάσεις;

Μόνο ένα έχω να πω. Θυμάμαι όταν είμουν δέκα ετών πήγαινα σε κάποιο χορό και έβλεπα το μπουζούκι. Με ενέπνεε όταν έβλεπα τον τρόπο με τον οποίο το μπουζούκι διασκεδάζε τους ανθρώπους. Εντάξει, δεν έμαθα να παίζω μπουζούκι αλλά όμως έμαθα λύρα. Το κίνητρο βρισκόταν εκεί. Πώς είναι δυνατόν για ένα νεαρό άτομο να θέλει να μάθει το μπουζούκι ή την λύρα όταν δεν τα βλέπει ποτέ του, και το μόνο που έχει συνηθήσει είναι να βλέπει ΝτιΤζέης;

Τι σημαίνει για σένα η μουσική;

Η μουσική είναι ένα είδος απελευθέρωσης. Όταν βγει το τελικό αποτέλεσμα τότε με αυτόν τον τρόπο επιβεβαιώνονται οι μουσικές ιδέες που έχω στην καρδιά μου. Είναι μια

προσωπική ικανοποίηση αλλά και ένα κομμάτι ζωής. Όταν έχεις μεγαλώσει να παίζεις μουσική, να ζεις με τη μουσική, τότε είναι πολύ δύσκολο ξεχωρίσεις από αυτή.

Κατά πόσο υπερασπίζεσαι τις Κρητικές παραδόσεις;

Πιστεύω πως όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να εκφράζονται με οποιονδήποτε τρόπο διαλέγουν. Στεναχωριέμαι όμως όταν προσπαθούν να προωθήσουν ως παράδοση αυτό που κάνουν ενώ ευκρινώς δεν είναι. Δεν αποτυχαίνουν μόνο στο να δικαιώσουν την μουσική αλλά παράλληλα αδικούν και τον εαυτό τους. Από την άλλη πλευρά, ας δούμε και λίγο τι έκανε ο Νίκος Ξυλούρης στις αρχές του εβδομήντα. Έκανε την Κρητική μουσική πασίγνωστη. Για παράδειγμα σήμερα, αυτό ακριβώς κάνει κι ο Μάνος Πυροβολάκης. Όλοι οι άνθρωποι που τον ακούν αυτομάτως τον συνδέουν με την Κρητική μουσική και τα Κρητικά μουσικά όργανα.

Κατά την διάρκεια που μεγάλωνες ποίοι ήταν αυτοί που σε έμπνευσαν;

Το 1989 είμουν δώδεκα χρονών, όταν ήρθε στο Σύδνεϋ ο σπουδαιότερος Κρητικός καλλιτέχνης, ο Κώστας Μουντάκης. Είχα όλους τους δίσκους του. Μου άρεσε η μουσική του κι έμαθα πώς να παίζω τα τραγούδια του. Βρισκόμουν σ' ένα σπίτι όταν μπήκε, δεν μπορούσα να πιστέψω στα μάτια μου. Φανταστείται ένα μικρό παιδί που μεγάλωνε βλέποντας αυτούς τους ανθρώπους σε φωτογραφίες, σε θήκες δίσκων, που ήταν μεγάλοι και τρανοί και ξαφνικά να τους βλέπει μπροστά του. Τα είχα χάσει. Ήταν με την γυναίκα του εκεί, και του είπε «Αγκάλιασε το παιδί, τα έχει χάσει». Εκτός αυτού είχα και την μεγάλη τιμή να τραγουδήσω μερικές μαντινάδες αφιερωμένες σ' εκείνον κατά την διάρκεια της παράστασής του. Επίσης είχα και την τιμή να παίζω και με την λύρα του.

Τι είδους μουσικής ακούς;

Ακούω λίγο απ' όλα. Αλλά η καρδιά μου νιώθει μόνο αυτό που κάνω. Η Κρητική μουσική κάνει το αίμα μου να βράζει, ακούω όλους τους Κρητικούς καλλιτέχνες. Έχω μια μεγάλη βιβλιοθήκη με Κρητική μουσική στο σπίτι.

Έχεις ποτέ σκεφτεί την δυνατότητα να γράψεις την δική σου μουσική;

Εάν ήμουν ολοκληρωτικά απασχολημένος με την μουσική, ίσως να αφιέρωνα κάποιο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Δυστυχώς όμως, με την καριέρα μου και με το χρόνο που διαθέτω να διδάσκω στη Σχολή, δεν έχω τον απαιτούμενο χρόνο για να αφιερώσω σε μια τέτοια μουσική εκστρατεία.

Είσαι μουσικός, χορευτής, διδάσκαλος και ραδιοφωνικός εκφωνητής. Πώς τα φέρνεις όλα βόλτα;

Είναι πολύ δύσκολο. αλλά όλα εξαρτώνται από την οργάνωση χρόνου. Όλα καταλήγουν στην αγάπη. Εάν δεν αγαπούσα αυτό που κάνω τότε υποθέτω πως τα πράγματα θα ήταν πιο δύσκολα.

Θα ήθελες να σε κρίνουν ως έναν Κρητικό μουσικό στην Αυστραλία ή ως έναν Κρητικό μουσικό τελεία και παύλα;

Δεν θέλω οι άνθρωποι να λένε «Είναι καλός για Ελληνο-Αυστραλός». Θέλω να με κρίνουν ως μουσικό. Όμως εδώ είναι το περίεργο. Δεν έχω την εμπειρία της ζωής στην Κρήτη, μεγάλωσα εδώ αλλά θα ήθελα να με κρίνουν εν συγκρίσει με τους άλλους λυράρηδες που κατοικούν στην Κρήτη. Πιστεύω όμως πως η γνώση που έχω πάνω στην Κρητική μουσική είναι ευρεία.

Πόσο δύσκολο είναι να είσαι δυο φορές Κρητικός ζώντας στην Αυστραλία; Δεν επιθυμείς να βρισκόσουν εκεί;

Φυσικά και θα το ήθελα. Έχω πολύ καλές εντυπώσεις από την Κρήτη. Όταν πήγα και έπαιξα στον πατέρα μου το χωριό ενώπιον χίλιων ανθρώπων, ήταν μια τεράστια εμπειρία για μένα να παίζω στο ίδιο μέρος εκεί που μεγάλωσε ο πατέρας μου. Ήταν συγκλονιστικό. Δεν είχα μόνο τις θυελλώδεις επευφημίες αλλά και όλα τα άλλα. Μερικές στιγμές της ζωής μας μένουν μέσα μας σαν ένα όνειρο. Κι εκείνος ο καιρός τότε, ήταν μια από αυτές τις στιγμές. Ήταν μια αξέχαστη βραδιά. Πολλοί από τους μουσικούς που είχαν μείνει στο σπίτι μας όλα αυτά τα χρόνια ήταν παρόντες. Το έλεγαν σε όλους και τους ξανα έλεγαν να έρθουν να δουν τι μπορεί να κάνει ο κόσμος στην Αυστραλία. Υπήρχαν κι άλλοι καλλιτέχνες εκεί, παρουσιαστές και άνθρωποι πολύ γνωστοί στην Κρήτη. Όμως για μένα που είχε σημασία είναι ότι μπόρεσα να παίζω εκεί που ο πατέρας μου έζησε τα παιδικά του χρόνια. Αυτό το γεγονός με πλημύρισε με συγκίνηση, με ευτυχία και μου έδωσε το κουράγιο να συνεχίσω να κάνω αυτό που κάνω. Έχω πολλές συγκινητικές στιγμές από το ταξίδι μου στην μουσική κι από αυτό αντλώ κουράγιο και έμπνευση. Συνήθισα να μένω στην ξενιτιά.

Κι αυτό μας φέρνει στο τέλος της συνεντεύξης. Με το μαγνητόφωνο κλειστό συνεχίζουμε να μιλάμε, να μιλάμε για άλλα θέματα όπως για τις απόψεις του πάνω στην Ελληνική παροικία του Σύδνευ και για το προς τα που βαδίζει, για τις ανησυχίες του, τους φόβους του και τις φιλοδοξίες του. Παρατηρώ την υπέροχη κατοχή που έχει της Ελληνικής γλώσσας. «Ναι, το γνωρίζω» είπε γελώντας. «Γεννήθηκα και μεγάλωσα εδώ στην Αυστραλία, όμως κατά κάποιο τρόπο αρκετά περίεργο, μπορώ να εκφραστώ το ίδιο καλά και στα Ελληνικά. Παίξε μαέστρο.

Μετάφραση από το πρωτότυπο: **Μαρίνα Βαρδάκη**